

OPINIE

Laten we het idee van samenwerking tussen natiestaten weer koesteren

Opinie | Joe Zammit-Lucia is mede-oprichter van de Londense denktank Radix

Met de Europese verkiezingen in het verschiet vraag ik me af wat ons nog kan samenhouden nu religie, etniciteit, geografie en gedeelde culturele normen als maatschappelijk verbindende krachten steeds zwakker worden. Hoe langer ik hierover nadenk, hoe meer ik tot de conclusie kom dat alleen de culturele cohesie van de natiestaat ons kan samenhouden.

Recente nationale verkiezingen in Europese landen, en zeker ook die van de Nederlandse Provinciale Staten, laten zien dat nationale identiteitspolitiek bij steeds meer mensen gehoor vindt. Veel mensen beschouwen zulk 'nationalisme' als een stap terug. Maar is dat ook zo? Of is de natiestaat het laatst overgebleven bolwerk tegen de instorting van onze sociale structuur?

Veel mensen krijgen het gevoel dat zij door de globalisering van hun emotionele thuis worden beroofd'

Het is belangrijk om ons te realiseren dat de natiestaat meer is dan wat grenzen die op een kaart zijn getrokken. Naties zijn groepen van mensen die een hoge graad van culturele cohesie hebben. Zij hebben een gemeenschappelijk verhaal over wie ze zijn, wat hun culturele geschiedenis is, waarom zij bij elkaar horen en wederzijdse solidariteit voelen.

In de koloniale tijd werden deze principes genegeerd. Technocraten schiepen naties die niet aan deze voorwaarden voldeden. Veel van die landen zijn daarom door oorlogen gespleten en uiteengevallen.

Intellectuele luiheid

In het postkoloniale tijdperk kwam de bedreiging van de natiestaat uit een heel andere hoek: de opkomst van mondialiseringspolitiek. Doordat economieën steeds meer transnationaal werden, nam de macht van de natiestaat af.

'Wereldwijde governance' werd het modewoord. Een liberale, kosmopolitische elite keek voorbij de eigen grenzen en zag een uit multiculturele maatschappijen bestaande harmonieuze, geïntegreerde wereld. Voor deze globalisten werd nationalisme een vies woord.

Wat globalisten niet inzagen, is dat door ondermijning van de natiestaat het gevaar ontstaat dat de sociale cohesie binnen een maatschappij uiteenvalt: veel mensen krijgen het gevoel dat zij van hun emotionele thuis worden beroofd. Een tegenbeweging die zich keert tegen de globalisten is dan onvermijdelijk.

De mondialisering heeft ook het idee van de politieke economie aangetast. De wettelijke grondslag van de politiek is nog steeds grotendeels nationaal of subnationaal, maar economieën worden steeds mondialer. De opkomst van multinationals, grootschalige belastingarbitrage, de mondialisering van financiële markten en de komst van sociale media zijn allemaal zaken die de macht van de natiestaat verder hebben ondermijnd. De economie is los komen te staan van politieke rechtmatigheid, en het is de vraag of democratieën zo'n breuk lang kunnen overleven.

De nationalistische terugslag moet in dit licht worden gezien. Het getuigt van gemakzucht en intellectuele luiheid en van een ongerechtvaardigde neerbuigende houding om zulke krachten zomaar als 'populistisch' af te doen. Zij zijn een reactie op reële politieke, culturele, economische en sociale veranderingen, waarvan vele een direct gevolg van toenemende mondialisering zijn.

Verenigd Koninkrijk

Het gevaar is dat in onze maatschappijen de globalisten tegenover de nationalistes komen te staan. Het is ook niet zo vreemd dat deze spanningen nu voor het eerst tot een climax komen in de oudste Europese natie en de oudste parlementaire democratie: het Verenigd Koninkrijk, en wel in het kader van de brexit-discussie. Het zou arrogant zijn om aan te nemen dat elk ander land daar immuun voor is en niet aan dezelfde strijd ten onder kan gaan.

Laten we het idee van internationalisme (of inter-nationalisme), als het koesteren van vrijwillige samenwerking tussen natiestaten met culturele en sociale samenhang, opnieuw ontdekken. Daar is meer behoefte aan dan aan

mondialisering zoals die nu wordt uitgelegd, als een begrip dat van alle gedeelde waarden is beroofd en waartegen we veel verzet zien.

Lange tijd hebben we algemeen geloofd dat individuele economische welvaart, voortgebracht door mondialisering en economische integratie, de culturele cohesie die aan de natiestaat is verbonden, zou overtreffen. Wat hadden we het mis.

Om duidelijk te maken hoe belangrijk gedeelde cultuur is in vergelijking met gedeelde economie, hoeven we slechts te verwijzen naar de enorme solidariteit die werd getoond na de tragische brand bij de Notre Dame en die af te zetten tegenover de gebeurtenissen tijdens de eurocrisis, waarbij de Europese landen recht tegenover elkaar stonden. Iedereen kon tijdens de eurocrisis zien waar de tegenstellingen lagen. De druk op het Europese project was enorm.

Nu we gaan bepalen waar de Europese verkiezingen over moeten gaan, zouden we ons moeten afvragen of de Europese Unie als 'ever closer union' kan worden bereikt ten koste van de culturele cohesie en het identiteitsgevoel voortkomend uit de natiestaten. We kunnen het ons niet veroorloven om deze twee zaken tegenover elkaar te zetten.

Integratie

Als de integratie te snel wordt doorgedrukt, worden de culturele en sociale cohesie die natiestaten verschaffen de nek omgedraaid, lang voordat er enige kans is dat de Europese cultuur en solidariteit sterk genoeg zijn om die leegte te vullen. Dat leidt waarschijnlijk tot verdere sociale afbraak en nog sterkere nationalistische politieke krachten. Hoe integratie verwezenlijkt moet worden is een vraag waar een perspectief van meerdere generaties voor nodig is, niet van verkiezingscyclussen.

Joe Zammit-Lucia is mede- oprichter en bestuurslid van de Londense denktank Radix. Hij schreef het boek Backlash: Saving Globalisation

Meest gelezen

Danske Bank vindt in voormalig ABN-bestuurder Chris Vogelzang nieuwe bestuursvoorzitter

Handelsoverleg tussen VS en China levert niets op maar partijen blijven praten

De schuldenberg loopt op. Wie draagt de zwaarste lasten?

Met dit abonnementstype is het niet mogelijk reacties te plaatsen. U kunt uw abonnement [hier](#) upgraden.